

Longitudinální korpus raného vývoje řeči

Manuál pro přepisovatele

- Lze očekávat poměrně vysoký výskyt nesrozumitelných nebo špatně srozumitelných úseků. Je potřeba nalézt kompromis mezi předčasným vzdáním snahy o porozumění a zbytečně obětovaným časem. Ani jedno není žádoucí.
- Přepisy se budou anonymizovat, a to bezprostředně po jejich pořízení. Kromě kódování jazykových a řečových jevů tak budete označovat i všechna jména, případně adresy a další údaje, které mohou identifikovat účastníky (např. specifické profesní funkce apod.). Posléze je konzistentně nahradíte předem stanovenými pseudonymy a dalšími pseudoúdaji.
- Přepisovat budeme ve **Wordu** (Microsoft nebo OpenOffice), protože umožňuje snadnou práci s makry a sledování změn. První verzi přepisu odevzdávejte ve formátu **docx**, finální verzi po revizi pak ve formátu **txt**. Ve Wordu je pro tyto účely potřeba vypnout naprosto všechna automatická formátování a nahrazování! To si prosím důkladně zkontrolujte.
- Název přepisu, který vkládáte do AMESu, obsahuje vždy jen datum a rozlišovací číslo nahrávky (místo *Aneta_28_141211_002.docx* to bude jen *141211_002.docx*).
- Pro přehrávání si pořídte software, který vám umožní snadné zastavování, spouštění a návraty přes klávesnici. Můžete použít např. **Express Scribe** nebo **GOM Player**.
- Před začátkem práce pravidelně kontrolujte „slovníček“ na Google Drive. Vždy pracujete s poslední verzí manuálu. A při závěrečné revizi vždy zobrazujte skryté znaky!

PRAVIDLA PŘEPISU

Základní rámeček přepisu: hlavička a ukončení

V hlavičce se používají řádky uvozené znakem @. Uvádí se seznam osob na nahrávce, jazyk, datum nahrávky, atd.

@Begin

@Languages: ces

@Participants: CHI Viktor Target_Child, MOT Mother

formát řádku Participants: ZKRATKA Jméno Role *jméno být nemusí, role se vybírají ze stanovené nabídky*

@Record: *datum uskutečnění nahrávky, formát: 02-FEB-2015*

@Birth: *datum narození dítěte, formát: 02-FEB-2015*

@Interaction Type: family

@Transcriber: TERBIN

Na konec přepisu patří řádek označující konec:

@End

Typy řádků v přepisu

Každý segment promluvy má svůj vlastní řádek. Každý řádek v přepisu začíná řídicím znakem, který indikuje, o jaký typ řádku se jedná. **Hlavní řádek**, na kterém se zapisuje, co bylo ve skutečnosti proneseno, začíná hvězdičkou. Všechny **vedlejší řádky**, na kterých se zaznamenávají vysvětlivky k pronesenému, příp. chyby (viz dále), začínají znakem pro procento %. Po tomto úvodním znaku následuje třípísmenný kód označující mluvčího nebo typ řádku (v případě hlavních řádků velká písmena, v případě vedlejších malá písmena), dále dvojtečka, tabulátor a vlastní přepis. **Každý řádek musí být zakončen**. Základními zakončujícími znaky jsou tečka, otazník a vykřičník, možné jsou i kódy označující nedokončenou výpověď (viz dále). Vedlejší řádky končí vždy tečkou.

*CHI: musím přinést polštářek.

%pho: muším piněš poltášek.

Vedlejší řádky se vážou k nejbližšímu předcházejícímu hlavnímu řádku a dovysvětlují ho. Řádek začínající %pho upřesňuje fonologickou podobu pronesené výpovědi. Tento řádek vždycky končí tečkou, bez ohledu na intonaci. Řádek %com je univerzální a umožňuje komentovat situaci – obsahuje komentáře vztahující se pouze a přímo k dané výpovědi. Řádek %err blíže specifikuje chybu označenou v hlavním řádku hvězdičkou v hranatých závorkách.

CHI: zejtra [] zvednul.

%pho: žejtja žvednul.

%err: zejtra = včera.

%com: Viktor si občas plete "zejtra" a "včera".

Přepisujeme ortograficky

Přepis je **v hlavním řádku** zaznamenáván ortograficky. To znamená, že pro zápis rekonstruujeme z fonologického hlediska dospělou podobu daného slova, tj. nebereme ohled na odchylky od běžné výslovnosti typické pro dětskou mluvu, např. nevyslovuje-li dítě ještě *r*, přesto ho zaznamenáváme, nepíšeme tedy motolka, ale motorka. Systematické chyby či zvláštnosti jedince uvádíme v řádcích %pho nebo %com. Velká písmena píšeme pouze u vlastních jmen, nikoli na začátku věty. Šva **na fonologickém řádku** (%pho) značíme @, např. p@ší.

Morfologické zvláštnosti (např. vynechané nebo modifikované koncovky) naopak ponecháváme! Stejně tak ponecháváme silně zkomolená slova. Podrobněji k těmto záležitostem viz níže v sekci *Lexikální a morfologické zvláštnosti*.

Fonetické redukce a další běžné jevy dospělé mluvené řeči

1. Redukce souhláskových skupin uvnitř a na začátku, proteze, změny kvantity na hlavní řádek neznačíme – zapisujeme „slovníkově“

- *MOT: takhle si zavážeš tkaničku.
%pho: takle si zavážeš kaničku.
*MOT: to jsem nevěděla.
%pho: to sem nevěděla.
*MOT: tam půjdu až za nějakej čas.
%pho: tam pudu až za ňákej čas.
*MOT: nevím.
%pho: nevim.
*MOT: s tím nic nenadělám takhle od oka.
%pho: s tim nic nenadělám takle vod voka.

= jevy typické pro "dospělou" češtinu X jevy zvláštní pro dané dítě (viz sekce *Lexikální a morfologické zvláštnosti*):

- *CHI: oblečeme žamko@c.
%com: žamko = pyžamko.

2. Kontrakce

na hlavní řádek značíme a rovnou nahrazujeme do závorek

- *MOT: pocem [: pojd' sem].
%pho: pocem.
*MOT: toe [: to je] jedno.
%pho: toe jedno.
*MOT: přišels [: přišel jsi] pozdě.
%pho: přišels pozdě.

3. Redukce a změny v sufixech

na hlavní řádek značíme, nenahrazujeme

- *MOT: s tím nemůžem takhle hejbat.
%pho: s tim nemůžem takle hejbat.
*MOT: s těma holčičkama už si nebudeš hrát?
%pho: s těma holčičkama už si nebudeš hrát.

4. ý > ej / é > í/ý:

na hlavní řádek značíme, nenahrazujeme

- *MOT: zejtra se vrátí mladej od sousedů.
%pho: zejtra se vrátí mladej vod sousedů.

Obecně: Nejasné případy posuzujte na základě toho, jestli se vám zdá, že skutečná realizace se od slovníkové podoby liší už příliš, aby na ni šla snadno převést (bez významné změny rázu celé výpovědi).

Kódy na hlavním řádku

V přepisu využíváme různé kódy, sloužící k jasnějšímu popisu situace.

1. "Neslova" a nesrozumitelné úseky

Nesrozumitelné úseky s nejasnou fonologickou formou značíme jako xxx. Pokud je forma zřetelná, ale nedokážeme z ní zrekonstruovat žádné existující slovo, ani není rozpoznatelný význam, který by formě samo dítě přiřadilo, vyznačíme ji na hlavním řádku yyy a ortograficky ji zapíšeme na řádku %pho. Pro označení fragmentů slov (chybných nebo přerušovaných začátků) použijeme symbol &, který připojíme na začátek. Stejný symbol se použije také pro označení hezitačních zvuků a dalších "pazvuků", které nejsou fonologicky kódovatelné a zřejmě nenesou žádný význam. **Hezitační zvuk konzistentně zapisujeme jako &em.** Jeho významné prodloužování a zvláštní modulace je možné komentovat pomocí řádku %com.

Rozhodování mezi xxx a &

Otázka zní: "Funguje daná výpověď smysluplně i bez nesrozumitelné části?"

- pokud spíše **ne**, zaznamenám pomocí xxx (tím signalizuji: "chybí tam něco podstatného a prostě netuším, co")
- pokud **ano**, zaznamenám pomocí & a přibližné hláskové rekonstrukce (&s / &nel / &ko ... tím signalizuji "nevím přesně, co tam je, ale pro stavbu výpovědi to podstatné")

*CHI: xxx.

%pho: xxx.

*CHI: bílý &em yyy.

%pho: bílý em onp.

*CHI: &p prstík.

%pho: p p@stík.

2. Zakončení řádku: nedokočené výpovědi a překryvy

Každý řádek musí být zakončen! Vedlejší řádky jsou VŽDY zakončeny tečkou. Zakončení hlavních řádků probereme nyní. Nikdy nesmí být více terminátorů na jednom řádku! Jakmile vložíte jeden terminátor, musíte ukončit výpověď.

Kromě základních terminátorů tečky, otazníku a vykřičníku (ten používáme pouze v pravých rozkazovacích a zvolacích větách, nikoli např. pro zdůraznění hlasitosti), můžeme hlavní řádek zakončit i kódem označujícím nedokončenou výpověď.

+/. znamená přerušeni jednoho mluvčího jiným mluvčím.

+< použijeme pro překrývající se výpovědi: tento kód připojíme na začátek výpovědi, která začala dříve, než předcházející skončila. Za kódem následuje mezera. Kód pro překryv nemusí být vždy doprovázen kódem pro přerušeni, protože první mluvčí se nemusel vstoupením druhého mluvčího nechat ve své výpovědi přerušit.

+... používáme pro sebepřerušeni mluvčího, které není následované sebeopravou, tj. následuje pauza a potom zcela nová výpověď téhož nebo jiného mluvčího, anebo tentýž mluvčí bezprostředně začne zcela novou výpověď (všimněte si rozdílu oproti kódu [//], viz níže).

*CHI: takhle &ši +/.

%pho: takle ši.

*MOT: Adélko, na to se nesahá.

*MOT: tak kam se posadí tahle panenka?

*CHI: +< posadí Ose tady.

%pho: posadí tady.

*CHI: &tona my jsme vystupovali +...

%pho: tona my šme vyštupovali.

*CHI: asi prvníma dveřma jsme nastupovali.

%pho: aši p@vníma dvema šme naštupovali.

*MOT: tak mu +...

*MOT: počkej!

*MOT: ohnem mu ty nohy.

3. Opakované začátky a sebeopravy

Další kódy se používají pro situaci, kdy mluvčí začne nějakou výpověď vícekrát, případně kdy se sám opraví. Jestliže se neopraví, použijeme kód <> [/], jestliže se opraví, pak použijeme <> [//].

*CHI: já mu dávám <ještě> [/] ještě jednu pemprsku.

*CHI: <až až až> [/] až tamtu poslední doděláme +...

*MOT: a <kde> [//] kdy na nás štěkají ti pejskové?

*MOT: tak <co mu> [//] jaký mu dávaš pleničky?

*MOT: a <chodíte> [//] jezdíte tam autobusem?

Opakování můžeme vyznačit také jako [x počet opakování]. Mezi "x" a číslem je mezera.

*MOT: počkej [x 3].

Opakování

- pokud dochází k opakování někde na začátku výpovědi, tak jde obvykle o **opakované začátky** značené pomocí <> [/]
- pokud k němu dochází na konci (nebo se týká celé výpovědi), tak jde o prosté opakování značené pomocí [x počet]

Obecně záleží na naší interpretaci konkrétní realizace, jde-li spíš o prosté opakování nebo o opakovaný začátek výpovědi. Nicméně, každé opakování celé výpovědi značíme jako [x počet].

Ne všechno, co se na povrchu jeví jako opakování, je skutečně opakování. Totéž slovo může být bezprostředně po sobě použito v referenci k odlišným konceptům, s odlišnou funkcí. Např. slovo "tohle" ve výpovědi "Tohle, tohle, tohle." může referovat ke třem různým hračkám. Pokud jsme to schopni interpretovat, pak v takovém případě neznačíme opakování, nýbrž zapíšeme všechna slova.

4. Pauzy a prodloužení

K označení pauzy mezi slovy slouží znak (.), ale v principu je lepší začít při jakékoli (delší) pauze nový segment promluvy. Je také možné značit pauzy mezi slabikami, jde o znak ^, který se bez mezer vloží mezi slabiky. Prodlužování jednotlivých slabik je možné zapisovat pomocí dvojtečky, opět bez mezer vložené na konec prodloužené slabiky.

Se značením prodlužování slabik i mezer mezi slabikami spíše šetříme a užíváme ho jen ve velmi markantních případech (významnost případu určujeme s ohledem na typické vyjadřování dané osoby). V případě, že dítě často vkládá mezi slabiky pauzy (váhá nebo se zajímá), okomentujeme (%com) to u konkrétní výpovědi nebo v obecném komentáři (@Comment) kdekoliv během přepisu (viz 5. *Neverbální jevy, komentáře a vysvětlivky*).

*CHI: my jsme jeli do lékárny pak (.) za tej^den.

%pho: my šme jeli do lékány pak (.) ža tejden.

*MOT: he:le táta.

*CHI: ale on tam je:!

%pho: ale on tam jé.

Dělení na výpovědi

- Dělení na výpovědi se nemusí krýt s členěním dialogů na repliky (replika = co řekne jeden mluvčí, než ho vystřídá jiný mluvčí).
- Dělíme podle klesavé i stoupavé koncové intonace a podle smyslu výpovědi.
- Zároveň ale platí, že na jednom hlavním řádku jsou **max 2 souřadně spojené hlavní věty ve slučovacím poměru** (bez spojky nebo s "a").
- Pokud se bezprostředně opakuje celá výpověď (byť by to bylo jen jedno slovo), pak značíme opakování [x 2] (viz výše).

Opět platí, že často bude záležet na naší interpretaci. Není to ale jedno, protože délka výpovědi je důležitým obecně využívaným měřítkem stupně jazykového rozvoje.

5. Neverbální jevy, komentáře a vysvětlivky

5.1 Začlenění komentářů do hlavního řádku

&=smích	neverbální hlasový projev; nekoinciduje s řečí (vložíme přímo na místě, kde se jev odehrál)
&=imit:auto	takto můžeme zapsat imitaci nejrůznějších zvuků (za dvojtečku bez mezery napíšeme jednoduše vlastními slovy, co se imituje)
<scope> [=! smích]	neverbální hlasový projev; probíhá současně s řečí
<scope> [!]	větný důraz (nepoužívat pro výkřiky a emoční důraz – ty je potřeba komentovat na řádku %com)
<scope> [?]	zaznamenání nejistoty přepisu

<scope> [=? alter] nejistý přepis s navržením možné alternativy

*MOT: a jakou barvu má tahle?
*CHI: žlutou.
%pho: žutou.
*MOT: ale nene, ta je <červená> [!].

V případě, že se osoba v dané chvíli nějak hlasově projevuje, ale nic neříká, můžete zvolit následující způsob zápisu. Při každém takovém použití nuly je nutné vždy připojit komentář (%com).

*CHI: 0.
%com: mumlání.

5.2 Využití řádků hlavičkového typu

@New Episode signalizuje předěl na nahrávce, je bez dvojtečky a bez obsahu
@Situation: popis situace, objeví se hned v hlavičce, ale taky během přepisu, pokud dojde k předělu
@Comment: cokoli dalšího, co je potřeba sdělit (od %com se liší tím, že se zde jedná o informace obecnější povahy, které se nevztahují jen k jedné konkrétní výpovědi)

5.3 Využití vedlejších řádků

%com: komentář, který se týká přímo dané výpovědi, má univerzální využití.
%err: využíváme pro objasnění chyb (viz 7. *Chyby*).
%tim: časový údaj, kdy výpověď začala. Referenčním bodem je 00:00 = začátek nahrávky. Může posloužit k upozornění na výraznější pauzy.
%add: specifikuje adresáta dané výpovědi; využijeme, pokud se nahrávky účastní více než dvě osoby.

Pokud něco neprobíhá úplně synchronizovaně s řečí, ale před nebo po ní, je lepší využít obecný řádek @Comment.

U komentářů a situačních popisů dbejte na to, aby byl přepis společně s těmito komentáři co nejsrozumitelnější pro osobu, která nemá k dispozici nahrávku.

*MOT: já vám to tady takhle připravím, pane doktore, a můžete číst.
@Comment: MOT odejde z pokoje.
CHI: jednou ráno Geppetto chtělo [*] mít Pinocchia.
%pho: jednou jáno Dzepeto chtělo mít Pinocchia.
%err: chtělo = chtěl.
%com: CHI "předčítá" podle knihy.

5.4 Básničky, písničky, názvy

Pokud se na nahrávce objeví recitace básniček, zpívání nebo jen zlomky takových naučených textů, je potřeba je vyřadit v analýzy. Celý takový úsek spojíme podtržítka namísto mezer a označíme ho komentářem jako "zpěv" nebo jako "básničku". Jako "básničku" označujeme i písňové texty, pokud nejsou zpívané, ale jen přeříkované.

*CHI: <bába_leze_do_bezu> [=! básnička].

*CHI: a on zpívá <Hajdom_hajdom_tydlidom> [x 2].

*MOT: zpívá Hajdom_hajdom_tydlidom, no.

6. Lexikální a morfologické zvláštnosti

Speciální dětské výrazy bez zjevné morfologické struktury značíme na konci slova @c, neologismy se zjevnou morfologickou strukturou a nesprávné tvaroslovné analogie značíme jako @n, rodinné výrazy @f, citoslovce @i, regionální výrazy @d. Rodinné výrazy jsou výrazy idiosynkratické pro danou rodinu (celá rodina např. říká "riziko" namísto "rizoto"). Do hlavního řádku zapíšeme *riziko@f* a do řádku %com zapíšeme *riziko = rizoto*.

Citoslovce je třeba důsledně rozlišovat od odpovídajících neverbálních jevů: &=smích vs. *chichi@i* nebo &=povzdech vs. *uh@i*.

Další speciální kódy využíváme pro zvláštní užívání citoslovců v raných stádiích řeči. Pro užití citoslovce jako predikátu použijeme kód @z:ip, pro citoslovce v nominální pozici @z:in, v atributivní pozici @z:ia.

*CHI: pojd', něco ti ukázám@n.

%pho: pod', něco ty ukázám.

%com: ukázám = ukážu.

*CHI: já se tam takhle nakloňuju@n.

%pho: já se tam takle naklonuju.

%com: nakloňuju = nakláním.

*MOT: co že jí dáme?

*CHI: dáme jí za zvířeto@c opičku.

%pho: dáme jí za zvířeto opicku.

%com: zvířeto = zvíře / zvířátko.

*CHI: hopla@i.

*MOT: jé@i, tadydle je nějaký robot.

*MOT: uděláme ham@z:ip?

*MOT: podívej, to je brm_brm@z:in!

%com: brm_brm = auto.

*MOT: tady je oheň, to je au_au@z:ia.

*CHI: to není holčička.
%pho: to neni holčiča.
*SIT: a kdo je to?
*CHI: toe [: to je] kluk.
%pho: toe tuť.

*SIT: co je tohle?
*CHI: &e yvuladlo@c.
%pho: e yvuladlo.
%com: yvuladlo = umyvadlo.

Standardizace zkomolenin vs. speciální dětské tvary

Jako @c se mohou označovat jednak formy, které si děti úplně vymýšlí, jednak i formy, které jsou výraznými zkomoleninami oproti cílově dospělé formě. Zde uvádíme rámcová kritéria kdy standardizovat zkomoleninu na dospělou formu (pokud nejsou kritéria splněna, ponecháme na hlavním řádku realizaci dítěte označenou jako @c):

1. **vím, co daná forma v daném kontextu znamená (jak do kontextu zapadá)**
2. **je zachovaná její gramatická část (koncovka/sufix)**
3. je zachovaný počet slabik
4. je zachované pořadí slabik
5. jsou zachované vokály
6. dokážu si odůvodnit konsonantické odchytky (chybějící nebo jinak tvořený konsonant = zjednodušení artikulace; je dobré se odrazit od vytvoření seznamu zkomolenin daného dítěte pro danou nahrávku a podívat se, které odchytky dělá pravidelně – pravděpodobně to bude stačit jednou u prvního přepisu)

Kritéria mají částečně sestupnou důležitost (1. a 2. jsou nejdůležitější). U kritérií 3–6 platí, že rozhodující může být i počet, kolik z nich je splněno. Důležitý je ale i náš osobní dojem z toho, jak moc je daná realizace odlišná od cílové formy – na základě něj se rozhodujeme ve sporných případech, kdy nám kritéria nepomohla.

Viz příklady na předchozí stránce: např. *tut'* > *kluk* bylo standardizováno, protože dané dítě substituovalo *t/t'>k* pravidelně.

7. Chyby

V hlavním řádku na chybu vždy upozorníme hvězdičkou v hranatých závorkách [*] a poté ji zaznamenáme na řádek %err, případně dále okomentujeme v řádku %com. Pokud chyba spočívá pouze ve vynechání slova, můžeme ho napsat už na hlavní řádek, přitom na začátek připojíme nulu (v tom případě nepoužíváme hvězdičku).

Komplexnější chyby, zejména syntaktické odchytky, které se mohou špatně lokalizovat, budeme značit pouze poznámkou na řádku %com. Pro komplexní syntaktické chyby to bude **errsyn**, pro lexikální **errlex** a pro morfologické **errmor**, případně prostě **err**, pokud chybu nelze snadno klasifikovat.

Chyby můžou někdy splývat s morfologickými zvláštnostmi. Nicméně, jako chyby označujeme v případě morfologie koncovky nesprávného pádu/osoby/atd. Jako @n (viz sekce 6. *Lexikální a morfologické zvláštnosti*) naopak označíme koncovku odpovídajícího pádu/osoby/atd., ale z jiného ohýbacího typu (např. u sloves záměna koncovek 1sg prez -u vs. -ám). Zkomoleniny neznačíme jako chyby, ale jako speciální dětské tvary pomocí kódu @c (popř. je standardizujeme).

CHI: my chodíme jenom normální cestu [].
%pho: myd chodíme jenom nojmálný testu.
%err: cestu = cestou.

*CHI: já ti ukážu moje kladívko.
%pho: já ti ukážu moe kadívko.
*MOT: potom, jo?
*CHI: já ti ho ukážu do postele.
%pho: já ti ho ukážu do postele.
%com: errsyn.

8. Anonymizace

Všechna místa v textu, která by podle nás měla být anonymizována (jména, příjmení, adresy, specifické funkce apod.) označujeme kódem **@an**, tj. v první fázi můžeme zapisovat i citlivé a osobní údaje podle originálu, pouze označené kódem. Posléze je nahradíme. Povedeme si „slovníček“ originálních a pseudoúdajů, aby byly náhrady konzistentní napříč přepisy.

9. Klávesové zkratky

Word > Zobrazení > Makra > Zaznamenat makro > Přiřadit na klávesnici
návrhy klávesových zkratk pro často používané kódy

HLAVNÍ ŘÁDKY

Ctrl + Shift + C *CHI:[+ tabulátor]
Ctrl + Shift + M *MOT:[+ tabulátor]

VEDLEJŠÍ ŘÁDKY

Ctrl + Shift + P %pho:[+ tabulátor]
Ctrl + Shift + K %com:[+ tabulátor]
Ctrl + Shift + T %tim:[+ tabulátor]
Ctrl + Shift + A %add:[+ tabulátor]
Ctrl + Shift + E %err: [+ tabulátor]

KOMENTÁŘE S VELKÝM DOSAHEM

Ctrl + Shift + O @Comment:[+ tabulátor]
Ctrl + Shift + I @Situation:[+ tabulátor]

KÓDY V HLAVNÍM ŘÁDKU

Ctrl + 1	<> [=!]	<i>text se doplňuje do obou závorek, takže si kurzor nechte, kde chcete</i>
Ctrl + 2	<> [!]	<i>kurzor nechte blikat uvnitř špičatých závorek</i>
Ctrl + 3	<> [?]	<i>kurzor nechte blikat uvnitř špičatých závorek</i>
Ctrl + Num /	<> [/][+ mezera]	<i>kurzor nechte blikat uvnitř špičatých závorek</i>
Ctrl + Shift + /	<> [//][+ mezera]	<i>kurzor nechte blikat uvnitř špičatých závorek</i>
Ctrl + Shift + X	<> [x]	<i>text se doplňuje do obou závorek, takže si kurzor nechte, kde chcete</i>
Ctrl + Shift + ?	+...	
Ctrl + .	+/.	
Ctrl + Shift + :	[:]	<i>kurzor nechte blikat uvnitř závorek za dvojtečkou</i>
Ctrl + 8	[*]	
Ctrl + 7	&=	
Ctrl + e	&em	
Ctrl + p	(.)	
Ctrl + Num +	+<	<i>za symbolem následuje mezera</i>

lexikální a morfologické zvláštnosti

Ctrl + Alt + n @n
Ctrl + Alt + c @c
Ctrl + Alt + i @i